

HENRI J. VARTIAINEN IN MEMORIAM

Reino Hjerppe

Professori, ylijohdaja emeritus

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

Kansantaloudellisen aikakauskirjan entinen pitkäaikainen päätoimittaja, valtiotieteen tohtori Henri J. Vartiainen kuoli 26.2.2010. Päätoimittajakausi oli kaksiosainen: vuodesta 1968 vuoteen 1970 ja sittemmin vuodesta 1973 aina vuoteen 1980. Tätä ennen hän ehti toimia jo huomattavan pitkään aikakauskirjan toimitus-sihteerinä vuosina 1963–1967.

Henri Vartiainen syntyi Sortavalassa 5.5.1933. Hän valmistui valtiotieteen maisteriksi 1955, lisensiaatiksi 1963 ja väitteli valtiotieteen tohtoriksi 1968 Helsingin yliopistossa. Valmistumisensa jälkeen hän työskenteli KOP:n pääkonttorissa ulkomaisen sihteeristön esimiehenä. Vuosina 1958–59 hän opiskeli Princetonin yliopistossa Yhdysvalloissa. Tämän jälkeen hän siirtyi Suomen Pankin taloustieteellisen tutkimuslaitoksen tutkijaksi edeten osastopäälliköksi vuonna 1968. 1960-luvulla Vartiainen toimi useissa virkamiestehtävissä sihteerinä sekä edusti Suomea asiantuntijana mm. YK:n UNCTAD-konferenssissa 1964 ja EEC:n yleiskokouksessa 1966. Professori Jouko Paunio johtaman taloudellisen suunnittelun työryh-

mässä vuonna 1967–68 hän oli pääsihteerinä allekirjoittaneen toimiessa työryhmän yhtenä sihteerinä.

Henri Vartiainen väitöskirjan nimenä oli Valtion tulojen kasvuun sisältyvä automatiikka sekä verotusperusteiden muutokset Suomessa vuosina 1950–1964. Aihe on keskeinen ja tärkeä finanssipolitiikan tutkimuskohde, ja Suomessa se oli tuolloin alallaan urauurtava työ. Väitöskirja loi keskeisen perustan Vartiainen myöhemmälle työrallalle, johon sisältyi toimintaa julkisen talouden ja verotuksen asiantuntijatehtävissä.

Miltä kuulostaakaan tänä päivänä väitöskirjan johtopäätösluvusta lainattu seuraava teksti:

"Pelivara rauhallisen finanssipolitiikan harjoittamiselle on...ollut varsin niukka. Tulojen kasvun kiihtyminen subdannenusun aikana on tarjonnut houkutuksen lisätä vastaavasti menoja yli kansantalouden kasvun. Kerran budjettiin päästyään ne ovat vallanneet siellä pysyvän ja mieluummin paisuvan elintilan, vaikka tulojen kasvu myöhemmin taantuisikin. Valtion tulojen kasvun automatiikkaosan taantumista ei ehkä

heti huomaa, koska se myötäilee subdannetilannetta pienellä aikaviivästyksellä. Aikanaan on kuitenkin edessä tasapainon palauttaminen hättäisin saneerausohjelmin, verojen korotus siellä, missä aita on matalin, säästö harkinnanvaraisissa investointimenoissa, vaikka subdannetilanne saattaisi edellyttää jo päinvastaisia toimenpiteitä. Subdannepoliittisesti väärä ajoitus puolestaan vaikuttaa haitallisesti pitemmän aikavälin kasvupoliittisiin edellytyksiin. Miksi näin on toistuvasti käynyt?”

Väitöksen jälkeen Vartiainen ura jatkui OECD:n sihteeristössä aina vuoteen 1974 saakka, jolloin hän siirtyi Teollisuuden verovaliokunnan palvelukseen. Elinkeinoelämän valtuuskunnan EVA:n johtajaksi Vartiainen nimettiin vuonna 1977.

Kiinnostus kansainvälisiin tehtäviin veti Vartiainen Brysseliin Conference Boardin palvelukseen vuonna 1980. Tämä jäi kuitenkin lyhytaikaiseksi visiitiksi Conference Boardin yllättävästi ilmenneiden rahoitusvaikeuksien vuoksi.

Henri Vartiainen hoiti Helsingin yliopistossa kansantaloustieteen professuurin viransijaisuuksia 1970- ja 1980-luvuilla. Hän oli dosenttina sekä Helsingin yliopistossa että Svenska Handelshögskolanissa. Uraan mahtui myös lyhytaikaisempia työtehtäviä mm. LIFIMissä ja työministeriössä.

Henri Vartiainen oli aina kiinnostunut selvittämään akateemisesti hankittuja tietojaan erilaisissa käytännön tehtävissä. Henri oli aivan ilmiselvästi kiinnostunut yhteiskuntapolitiikkaan vaikuttamisesta. Tätä pyrkimystä heijastaa hyvin esimerkiksi hänen kotkalaisessa Eteenpäin lehdessä 19.6.1977 julkaisemansa sanomalehtiartikkeli, jossa hän esittelee ajatuksiaan uudesta yhteiskuntasopimuksesta, jolla pyritäisiin suurempaan talouspoliittiseen yhteisym-

märyykseen mm. inflaation torjumiseksi. Ajatukset uudesta yhteiskuntasopimuksesta osuivat samoihin aikoihin, kun maassa alettiin rakentaa ns. Korpilampi-henkeä. Hän osallistui aktiivisesti myös talouspolitiikan taustatyöhön. Hänen nimensä löytyi vielä kuluvana vuonna kokoomuksen talouspoliittisen työryhmän verojaoston jäsenluettelosta. Hän toimi myös Veronmaksajien keskusliiton Helsingin yhdistyksen puheenjohtajana ja johtokunnan jäsenenä. Laajaa yhteiskunnallista harrastusta heijastaa myös Paasikivi-seuran jäsenyys.

International Institute of Public Finance järjestö oli Henrille tärkeä. Sen konferensseihin hän osallistui 1960-luvulta alkaen kutakuinkin säännöllisesti. Hän myös kannusti muita suomalaisia osallistumaan järjestön toimintaan ja oli erittäin tarmokkaasti mukana järjestämässä yhdistyksen maailmankokousta Helsingissä 2002.

Suuri kiinnostus omaan alaan sai aikaan sen, että eläkkeelle siirryttyään Henri Vartiainen toimi vapaaehtoisena tutkijana ilman palkkaa Valtion taloudellisessa tutkimuskeskuksessa. Tutkimuskeskuksessa hän mm. täydensi aiempia tutkimuksiaan oppisopimuskoulutuksesta ja osallistui vilkkaasti tutkimuskeskuksen seminaareihin, keskusteluihin ja muihinkin taloustieteilijöiden tilaisuuksiin. Henri Vartiainen oli loppuun saakka kiinnostunut sekä tutkimuksesta että talouspolitiikasta.

Henri oli laajasti sivistynyt, lukemisesta innostunut henkilö. Hän pysyi loppuun saakka hyvin toimeliaana ja suunnitteli innokkaasti tulevia ohjelmia vaimonsa Pirkon kanssa. Perheessä on neljä lasta, joista poika Juhana jatkaa isänsä jalanjäljissä ekonomistin uralla. Lastenlapsia on kaikkiaan kymmenen, jotka muiden läheisten kanssa jäivät kaipaamaan isoisäänsä. □